

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Ad Meah V'Esrim: Is that all?

*This shiur is dedicated by
the Frankel Family
in memory of Chazan Robert R. Frankel, z"l*

Rabbi Daniel Rapp
כ"ח תשרי תשע"ז • October 30, 2016

1) תלמוד בבלי מסכת יבמות דף מט עמוד ב, דף נ עמוד א

מנשה הרג את ישעיה. אמר רבא: מידן דיינייה וקטליה, אמר ליה... משה רבך אמר: (שמות כ"ג) את מספר ימין אמלא, ואת אמרת: (מלכים ב' כ') והוספתי על ימין חמש עשרה שנה! אמר ישעיה: ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה, ואי אימא ליה אישווייה מזיד, אמר שם איבלע בארזא. אתויה לארזא ונסרוה, כי מטא להדי פומא נח נפשיה, משום דאמר: (ישעיהו ו') ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב. מכל מקום קשו קראי אהדדי!... את מספר ימין אמלא - תנאי היא; דתניא: את מספר ימין אמלא - אלו שני דורות, זכה - משלימין לו, לא זכה - פוחתין לו, דברי ר' עקיבא; וחכמים אומרים: זכה - מוסיפים לו, לא זכה - פוחתין לו. אמרו לו לרבי עקיבא, הרי הוא אומר: והוספתי על ימין חמש עשרה שנה! אמר להם: משלו הוסיפו לו, תדע, שהרי נביא עומד ומתנבא (מלכים א' י"ג) הנה בן נולד לבית דוד ואשיהו שמו, ועדיין לא נולד מנשה. ורבנן? מי כתיב מחזקיה? לבית דוד כתיב, אי מחזקיה נולד, אי מאינש אחרינא.

2) רבינו בחיי על דברים פרק לא פסוק יד

ובידו להשפיל הגבוה ולהגביה השפל, לקיים הנגזר ולהוסיף על הנגזר ולגרוע ממנו, וכן בשנות האדם מקריב ימי חייו אל העת הנגזר וממלא אותן, שנאמר (שמות כג) את מספר ימין אמלא, ומאריך אותן על הנגזר, מחזקיהו, שנאמר (ישעיה לח) הנני יוסיף על ימין חמש עשרה שנה, ואין התוספת אלא על דבר הקצוב והנגזר בתחלה, ויאמר כי הש"י הוסיף לו על הנגזר ט"ו שנה. ומקצר אותן מהנגזר, מאחזיהו בנו של אחאב מלך ישראל שחלה והלך לדרוש בעבודה זרה וקצר את ימיו, שנאמר (מלכים ב' א) יען אשר שלחת מלאכים לדרוש בבעל זבוב אלהי עקרון המבלי אין אלהים בישראל לדרוש בדברו לכן המטה אשר עלית שם לא תרד ממנה כי מות תמות, ופסוק זה מעיד שהיתה סבת מיתתו דרישתו בע"ז שאם נגזרה עליו מיתה מתחלה מה בא הנביא להודיעו. נמצאת למד שהקב"ה ממלא ימיו של אדם ומקרבן אל העת הנגזר, וכן מאריך אותן על הנגזר ומקצר אותן מן הנגזר, הכל כרצונו, כי לכך נקרא שדי על שם שמשדד המערכה ומנצח אותה, והכל לפי השכר והעונש.

3) ספר תורת המנחה לרבי יעקב סקילי - דרשה יט

ימי האדם קצובים, עליהם אין להוסיף: ורז"ל דרשו בימים יוצרו ולא אחד בהם על ענין ימי האדם וחיינו בעולם שהם נוצרים כמו שגופו ונשמתו נוצרים ויש להם זמן קצוב, כך יש לימיו זמן קצוב הה"ד (זכריה יב א) נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבן, מה ענין שמים וארץ לרוח אדם, אלא לומר לך כשם שיש קצבה וזמן לעמידת שמים וארץ דכתיב (ישעיה נא ו) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה, וכתיב (תהלים קב כז) כלבוש תחליפם ויחלופו, כך יש קצבה וזמן לעמידת רוח אדם בקרבן, כי כמו שרוחו נוצרה בקרבן כך ימיו נוצרים דכתיב ימים יוצרו, ואין מי שיוכל להוסיף עליהם וזהו שאמר ולא אחד בהם, וכתיב (קהלת ח ח) אין אדם שליט ברוח לכלוא את הרוח, אין יכולת לשום אדם לעכב ולאסור הרוח בגוף כשיגיע זמנו הקצוב לו ליפטר, ואין מי שיוכל להוסיף לו אפילו שעה. ואפשר לחסר ולגרוע על ידי פשיעה ומקרה רע ועבירה חמורה, אבל להוסיף אי אפשר. וזהו שאמר (שמות כג כו) את מספר ימין אמלא, כשיהיה צדיק גמור זאת היא הטובה שתעשה לו בעולם הזה שלא ימות קודם זמנו בכרת או במיתה בידי שמים אלא יניחוהו עד שימלא ימיו ושנותיו: ומה שאמר לחזקיהו (ישעיה לח ה) הנני יוסיף על ימין חמש עשרה שנה, לא שהוסיפו לו אלא מפני שנגזרה עליו גזירה במיתה הרי הוא כאילו כבר מת ומה שהיה מכאן ואילך כאילו היה תוספת על ימיו. ומה שאמר (משלי י כז) יראת ה' תוסיף ימים, כנגד מה שאמר (שם) ושנות רשעים תקצורנה, כי הרשעים מתקצרים ימיהם בעונותיהם והצדיקים אינם מתקצרים ימיהם אלא נמשכים וכאילו יש בהם תוספת:

4) קרן אורה על מסכת יבמות דף נ/א

זכה משלימין לו. עיין מהרש"א ז"ל בח"א שהקשה ממה רבינו שמלאו ימיו ושנותיו. ואם לא מי מריבה היה נכנס לארץ והיו מוסיפין לו. ועיין בשבת (נ"ה ע"ב) דאיכא תנא דאמר דבעטיו של נחש מת. והיינו כר"ע דבשביל עטיו של נחש ימיו של אדם קצובים ולולי עטיו של נחש לא היו ימיו קצובים. והש"ס שם בשבת הוי מצי למיפרך מברייתא זו למ"ד אין מיתה בלא חטא דהא לכ"ע ימי האדם קצובים מתחילת לידתו:

5) בראשית פרק ו פסוק ג

ויאמר ה' לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה:

6) רש"י לבראשית פרק ו פסוק ג

והיו ימיו וגו' - עד מאה ועשרים שנה אאריך להם אפי ואם לא ישובו אביא עליהם מבול.

7) רשב"ם לבראשית פרק ו פסוק ג

והיו ימיו י"א שזה קצב כל האדם. ואם מצאנו יותר כן, מצאנו מעט, רק על הרוב ידבר. ואין זה אמת, כי הנה שם חיה שש מאות, וכל הדורות אחריו חיו שנים רבות. ובימי פלג חסרו השנים. ומימות דוד עד היום שבעים או שמונים שנה. והאמת מה שאמר המתרגם ארמית שנתן קץ לאדם, כטעם עוד ארבעים יום (יונה ג, ד). ואם ישובו ימלטו, ואם לא ישובו וימותו.

8 דברים פרק לא פסוק ב

ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא וה' אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה :

9 דברים פרק לד פסוק ז

ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה :

10 תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יא עמוד א

ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום. שאין תלמוד לומר היום, ומה תלמוד לומר היום - היום מלאו ימי ושנותי, ללמדך שהקדוש ברוך הוא יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום מחדש לחדש, שנאמר (שמות כג) את מספר ימך אמלא.

11 איוב פרק כא פסוק כא

כי מה חפצו בביתו אחריו ומספר חדשיו חצו :

12 רש"י איוב פרק כא פסוק כא

כי מה חפצו בביתו אחריו ומספר חדשיו חצו - כי מה הוא חושש שקלירי"ר בלע"ז וחפץ בביתו לאח' מותו לדאג בחייו בפורענו' העתידה לבא עליהם אחרי שמספר חדשיו נקבצו ויכלו לפני הרעה שהבטיחם המקום והיו ימיו מאה ועשרים שנה (בראשית ו) זאת היא שאמרתי לכם פנו אלי והשמו :

13 תלמוד ירושלמי מסכת נזיר פרק ז דף נו עמוד ב

והיו ימיו מאה ועשרים שנה קרוב לאלף שנה חיה אדם הראשון ואת אמר והיו ימיו מאה ועשרים שנה אלא לק"כ שנה הוא חוזר למלוא תרווד אחד רקב

14 ספרי דברים פיסקא שנו ד"ה (ז) ומשה

(ז) ומשה בן מאה ועשרים שנה, זה אחד מארבעה שמתו בן מאה ועשרים שנה ואלו הם משה והלל הזקן ורבן יוחנן בן זכיי ורבי עקיבה

15 קהלת רבה (וילנא) פרשה א ד"ה ב דבר אחר

ד"א מעות לא יוכל לתקן משנתעוותו דור המבול במעשיהם הרעים שוב לא נתקנו, וחסרון משחסר הקב"ה שנותיהם שנאמר (בראשית ו') והיו ימיו מאה ועשרים שנה עוד לא נמנו

16 בראשית פרק ב פסוק יז

ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות :

17 רמב"ן בראשית פרק ב פסוק יז

ביום אכלך ממנו מות תמות - בעת שתאכל ממנו תהיה בן מות. וכמוהו ביום צאתך והלכת אנה ואנה ידוע תדע כי מות תמות (מ"א ב מב), שאין הכוונה שימות מיד בו ביום, ואין הכוונה לידיעה בלבד שידע שימות, כי החיים יודעים שימותו כלם. אבל הכוונה כי בעת שיצא יהיה חייב מיתה למלך . . . ועל דעת אנשי הטבע היה האדם מעותד למיתה מתחלת היצירה מפני היותו מורכב, אבל גזר עתה שאם יחטא ימות בחטאו כדרך חייבי מיתה בידי שמים בעבירות, כגון זר האוכל תרומה (ויקרא כב ז), ושתי יין (שם י ט), ומחוסר בגדים ששמשו (שמות כח מג), וזולתם, שהכונה בהם שימותו בחטאם טרם בא יומם. ולכך אמר בעונש עד שובך אל האדמה כי ממנה לוקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב בטבעך (להלן ג יט). וגם מתחילה היה אוכל מפרי העץ ומזרע הארץ, אם כן היתה בו התכה וסבת הויה והפסד : ועל דעת רבותינו (עיין שבת נה ב) אלמלא שחטא לא מת לעולם, כי הנשמה העליונית נותנת לו חיים לעד, והחפץ האלקי אשר בו בעת היצירה יהיה דבק בו תמיד, והוא יקיים אותו לעד

18 ספר מורה הנבוכים חלק שני פרק מז

מה שכתבה בו התורה ממדת ימי האנשים ההם, אני אומר שלא חיה הימים ההם אלא האיש ההוא הנוכר לבדו, ואמנם שאר האדם חיו הימים הטבעיים הנהוגים, והיתה הזרות הזאת באיש ההוא אם לסבות רבות במזונו והנהגתו, או ע"ד המופת ונוהג מנהגו, ולא יסבול שיאמר בזה זולת זה

19) רמב"ן בראשית פרק ה פסוק ד

והסבה באריכות ימיהם, כי אדם הראשון, מעשה ידיו של הקב"ה, נעשה בתכלית השלימות בנוי, בכח, בקומה. וגם אחרי שנקנס עליו שיהיה בן מות היה בטבעו לחיות זמן רב. וכאשר בא המבול על הארץ נתקלקל עליהם האויר, והלכו ימותם הלך וחסור, כי עד המבול היו ימיהם בארך ההוא, ויש מהם שחיו יותר מאדם. ושם שנולד קודם המבול חיה שש מאות, והועיל לו החוזק שנולד בו, והזיק לו האויר שנתקלקל. ובניו הנולדים אחר המבול נתקצרו ימותם, ושבו לארבע מאות:

ותראה שהיה זה בהם עד הפלגה, וכאשר משל עליהם שנוי האוירות בהפלגה נתקצרו עוד ימיהם, כי פלג, אשר בימיו נפלגה הארץ, שב לחצי ימיהם למאתים שנה. ונראה כי בדורות אברהם יצחק ויעקב היו הימים בעם שבעים ושמונים שנה, כאשר הזכיר משה רבינו בתפלתו (תהלים צ י). אבל הצדיקים בדורותם יראת ה' תוסיף בהם ימים, כי פרעה תמה על יעקב, והוא הפליג לו בימי אבותיו, כמו שאמר ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם (להלן מז ט): ולא יכשר בעיני מאמר הרב שכתב במורה הנבוכים (ב מז) כי לא היה אורך השנים רק ביחידים האלה הנזכרים, ושאר בני אדם בדורות ההם היו שנות חייהם השנים הטבעיים המורגלים. ואמר, כי היה החדוש הזה באיש הוא בהנהגתו ומזונו, או על דרך נס:

והנה אלה דברי רוח. ולמה יהיה הנס הזה בהם, והם אינם נביאים ולא צדיקים וטובים לעשות להם נס, אף כי דור אחר דור. ותיקון ההנהגה והמזון איך תאריך ימיהם כפלי כפלים מכל הדור ההוא. ויתכן שיהיו אחרים גם כן מתנהגים בטוב ההנהגה ההיא, ותאריך לכלם או לרובם. ואיך לא תגיע החכמה בהנהגה הטובה ההיא לאחד מכל בני נח אחר המבול. אבל היה בהם קצת מחכמת אבותם, והיא מתמעטת והולכת דור אחר דור:

20) בראשית פרק ד

(יז) וידע קין את אשתו ונתהר ותלד את חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר קשם בנו חנוך:
 (יח) ויולד לחנוך את עירך ועירך ילד את מחויאל ומחויאל ילד את מתושאל ומתושאל ילד את למך:
 (יט) ויקח לו למך שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה:
 (כ) ותלד עדה את בל הוא היה אבי ישב אהל ומקנה:

21) רש"י בראשית פרק ד פסוק כה

וידע אדם וגוי' - בא לו למך אצל אדם הראשון וקבל על נשיו, אמר להן וכי עליכם לדקדק על גזירתו של מקום, אתם עשו מצותכם והוא יעשה את שלו. אמרו לו קשוט עצמך תחלה, והלא פרשת מאשתך זה מאה ושלושים שנה משנקנסה מיתה על ידך, מיד וידע אדם עוד וגוי'. מהו עוד, ללמדך שנתוספה לו תאוה על תאוותיו:

22) מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בראשית סימן יא

נהרג קין נעשה מלאך המות ק"ל שנה והוא נע ונד בקללה למך בן בנו היה שביעי לדורות וסומא היה יוצא לצוד והיה בנו אוחוזו בידו . . .

23) שמות רבה (וילנא) פרשה לא ד"ה יז ד"א אם

ושלמה קורא עליו (קהלת ו) אם יוליד איש מאה זה קין שהוליד מאה בנים, ושנים רבות יחיה, שחיה כמו שחיה אדם, ורב שיהיו ימי שניו, שהוסיף ימים על ימי אביו תשכ"ו שנים, ונפשו לא תשבע מן הטובה, שלא תשבע נפשו בממונו שנאמר נע ונד תהיה בארץ, וגם קבורה לא היתה לו שהיה תלוי ברפיון ובא המבול ושטפו

24) ישעיהו פרק סה פסוק כ

לא יהיה משם עוד עול ימים וזקן אשר לא ימלא את ימיו כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקלל:

25) רז"ק ישעיהו פרק סה פסוק כ

עול - נער, כמו עולל וזקן, כי בן ששים לזקנה והנה הוא זקן ולא מלא את ימיו עד שיהיה בן שבעים, וזה בזמן הזה אבל באותו הזמן לא יאמרו על זקן שמלא את ימיו עד שיהיה בן שלש מאות או חמש מאות שנה ויותר כמו שהיו הדורות הראשונים בתחילת בריאת העולם היו החיים ההם בכלל או ביחידים ולעתיד לבא יהיה בכלל ישראל:
 כי הנער בן מאה שנה ימות - אם ימות אדם בן מאה שנה וזה יהיה בעונו יאמרו עליו נער מת, ופירש זה ואמר והחוטא בן מאה שנה יקולל, כלו' כי קללת האל תהיה לו וחוטא הוא כשימות בן מאה שנה:

26) בראשית רבה (וילנא) פרשה כו

אמר רבי חנינא אין מיתה לעתיד לבא אלא בעובדי כוכבים בלבד, ר' יהושע בן לוי אמר לא בישראל ולא בעובדי כוכבים